

Írta: Papp Krisztina – Csepeli Mariann

A MÓDSZERTANI GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK MŰKÖDÉSÉNEK TAPASZTALATAI

Az 1997. évi XXXI. törvény 96.§ (4) és 118.§ (2), (3), valamint a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 4.§ és 33.§ tárgyalja, szabályozza a szakmai módszertani és továbbképzési feladatok ellátására alkalmas intézmény kijelölésének módját és az általuk végzendő feladatokat.

A feltételeknek megfelelő módszertani gyermekjóléti szolgálatot a fenntartó önkormányzat kezdeményezésére – az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet* bevonásával – a megyei gyámhivatalok jelölik ki /Gyvt. 118.§ (2)/.

Az ellátandó feladatokat a népjóléti miniszter 15/1998. (IV 30.) NM rendeletének 4.§ és 33.§ (2) fogalmazza meg.

A Szociális és Családügyi Minisztérium a működési feltételek biztosítására 1999-ben pályázatot írt ki. Az Országos Család és Gyermekvédelmi Intézet módszertani ajánlást készített, melyben a módszertani gyermekjóléti szolgálatok feladatait és működési feltételeit fogalmazta meg.

A kijelölés feltételeként fogalmazódott meg, hogy az intézmény működése, személyi, tárgyi és funkcionális feltételei feleljenek meg az 1997. évi XXXI. törvény, a 281/1997. (XII. 23.) Kormányrendelet és a 15/1998. (IV 30.) NM rendelet előírásainak, és az ott dolgozó szakemberek elméleti és gyakorlati tudása, szakmai munkája legyen példaértékű.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok feladataként határoztuk meg az ajánlásban, hogy kísérik figyelemmel, a térség gyermekjóléttel, gyermekvédelemmel kapcsolatos helyzetét, speciális szükségleteit, problémáit, vizsgálják meg a problémák kialakulásának okait és segítsék a megoldási módok keresését.

Hangsúlyosnak tartottuk és tartjuk, hogy alakítsanak ki partneri kapcsolatot a területükhez tartozó gyermekjóléti szolgálatokkal, közvetítsék a módszertani és tudományos kutatások eredményeit, a modellértékű kezdeményezéseket és segítsék ezek gyakorlati megvalósulását.

A Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat szervező és koordinációs feladatát ellátva váljon, a területen működő gyermekjóléti szolgálatok szakmai segítőjévé, összefogójává.

Feladataként határoztuk meg, hogy hozzon létre dokumentációs központot, szakkönyvtárat, gyűjtse össze a szakmát érintő információkat, szakirodalmakat, s tegye lehetővé annak hozzáférhetőségét a területen dolgozók számára.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatoknak, továbbképző feladatukat a helyi igényeknek, a korábban már feltárt szakmai szükségleteknek megfelelően célszerű tervezni és ellátni.

A Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat a megyei gyámhivatal megbízása alapján részt vesz a gyermekjóléti szolgálatok ellenőrzésében, szakmai munkájuk értékelésében.

A módszertani feladatok elvégzésére azt az intézményt javasoltuk, amely a szolgáltatást önálló gyermekjóléti szolgálatként, vagy más intézményen belül önálló szakmai vezetés mellett, önálló szervezeti egységként végzi.

Az 1999. évi első pályázati fordulóban 15 gyermekjóléti szolgálat kapott felkérést módszertani feladatok ellátására.

* Ma: Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet (NcsSzi)

Ezek a következők: Budapesten a XI., és a XIX. kerület, – Abony Pest megyéből – Balatonkenese Veszprém megyéből – Debrecen Hajdú-Bihar megyéből – Kaposvár Somogyból – Kiskunfélegyháza Bács- Kiskun megyéből – Martonvásár mint társulási minta és kistelepülési modell, Székesfehérvár megyeközpontként Fejér megyéből – Nyíregyháza Szabolcsból – Oroszlány Komárom-Esztergom megyéből – Szekszárd Tolna megyéből – Szentés Csongrád megyéből valamint Zalaegerszeg és Zalaistvánd társulási modellként Zala megyéből.

Ekkor hat pályázó formai hiányosságok miatt nem nyerhette el a feladat ellátásához szükséges pályázati díjat, de 2000-ben, a feltételeknek eleget téve, a Minisztérium meghívásos pályázatán már ők is megkapták a támogatást.

Így 2000 végén, 2001 elején kezdte meg aktív működését Budapesten a XV Kerületi „Fióka” Gyermek- és Ifjúságléti szolgálat, – Békés megyében Békéscsaba – Borsodban Miskolc – Jász-Nagykun-Szolnok megyében Szolnok városa – Heves megyében Hatvan és a nagy kiterjedésű valamint átjárhatóság szempontjából igen rossz adottságú Pest megyéből még a Budaörsi szolgáltató is bekerült a körbe.

Jelenleg négy megyében, – Baranya, Győr-Moson-Sopron, Nógrád, Vas – nem működik módszertani szolgálat, aminek az is oka, hogy a fenntartó nem szándékozik ezt a plusz feladatot az intézménye és önmaga számára felvállalni. Van, ahol a feltételek nem voltak adottak az egyébként szakmailag felkészült intézményben.

Intézetünk és a módszertani gyermekjéti szolgálatok között meghatározott, rendszeres kapcsolat alakult ki. A negyedéves megbeszélések, az évente egyszeri két napos konferencia ad keretet a személyes találkozásoknak. Az ország régiós elosztása szerint az országos szintű találkozók felvetett kérdésekre szűkebb körben keresünk válaszokat. Az elkészült módszertani ajánlások, állásfoglalások a közös gondolkodásnak, munkának az eredményei (észlelő- és jelzőrendszer működése, esetmegbeszélés, társulás). A munkaterv és munkabeszámoló arról tájékoztatnak minket, hogy hogyan értékelik önmaguk működését a módszertani gyermekjéti szolgálatok.

Munkatársaimmal az elmúlt év őszén és idén felkerestük a szolgálatokat, mert egyéves működésüket áttekintve kívántunk képet kapni arról, hogy az általuk megfogalmazott szakmai programjukból mit tudtak megvalósítani, illetve amit nem sikerült, annak mi volt az oka.

Tapasztalatainkat a „Módszertani gyermekjéti szolgálatok feladataira és működési feltételeire” vonatkozó szakmai ajánlás mentén összegeztük.

Szervezeti feltételek

A módszertani, továbbképzési és ellenőrzési tevékenység minden módszertani gyermekjéti szolgálat esetén megjelenik az intézmény szervezeti- és működési szabályzatában.

Az erre fordítható pénzeszközöket az alaptevékenységtől elkülönítve kezelik.

A módszertani gyermekjéti szolgálatok a módszertani feladatokat szinte kivétel nélkül éves munkaterv alapján végezték.

Annak érdekében, hogy valóban a terület érdekeit vegyék figyelembe, szakmailag megalapozottan kezdjenek munkához, többféle lehetőség közül választottak.

- Megyei találkozót hívtak össze a személyes kapcsolatfelvétel érdekében.
- Kérdőív segítségével helyzetfelmérést készítettek.
- Végigjárták a területükön lévő gyermekjéti szolgáltatást végző munkatársakat, intézményeket.

- A megyei gyámhivatal által szervezett értekezleten bemutatkoztak.
- Az előzetes területi tapasztalatokat beépítették a munkájukba.
- A szerzett tapasztalatok alapján kistérségiókat alakítottak ki.
- A véleményeket összegezve ún. „konszenzus munkatervet” alakítottak ki.

A gyámhivatallal folytatott ellenőrző látogatások során ismerkedtek az intézmények munkájával.

A legfőbb célkitűzésként a következőket nevezték meg:

- a terület megismerése, személyes kapcsolatfelvétel
- a főbb problémák feltérképezése
- folyamatos és személyes elérhetőség, konzultációs lehetőségek nyújtása
- a továbbképzéseken egységes szakmai ismeretek nyújtása
- az önálló családgondozók szakmai támogatása
- segítségnyújtás elméleti és gyakorlati szinten (pl. társulások kialakítása)
- hálózatépítés
- műhelymunka során segédanyagok készítése
- a társulások támogatása
- információs bázis, szakkönyvtár létrehozása
- azonos színvonalú szakmai munka kialakításának elősegítése, szemléletformálás
- szükségletfelmérés ellenőrzésekben való részvétel.

A megvalósítást nehezítette:

- a személyi, szakmai és tárgyi feltételek hiányossága a területen működő gyermekjóléti szolgálatoknál,
- a területen tapasztalható fluktuáció,
- az ellátandó terület megközelíthetősége és nagysága,
- az idő rövidege,
- a feladatok sokrétűsége,
- részállású családgondozók esetében a helyettesítés megoldatlansága,
- az anyagi lehetőségek korlátozottsága,
- a kialakulatlan szakmai kapcsolatrendszer, kommunikációs csatornák,
- a háttérintézmények hiánya.

A következő évi munkatervben kiemelt feladatként szerepel:

- az egyszemélyes szolgálatok és az újonnan belépők szakmai támogatása,
- rendszeres szakmai találkozók és szakmai műhelyek szervezése, működtetése,
- a műhelymunka szélesítése tartalmi és területi szempontból,
- esetmegbeszélő csoportok működtetése,
- közös szakmai nyelv kialakítása,
- a régiós működési forma további erősítése,
- a fehér foltok felszámolása (személyes kapcsolatfelvétel a területen található valamennyi gyermekjóléti szolgálattal),
- segítő szakemberek (szakértői) hálózatának kialakítása,
- akkreditált képzések indítása,
- továbbképzések szervezése,
- segédanyagok készítése,
- gyermekvédelmi és más társintézményekkel való kapcsolat továbbépítése, működtetése,

- struktúraváltás.

A feladatok megosztása a módszertani intézményekben különféle módon történik. Van, ahol a team-munka a hangsúlyos, van ahol egy-két megbízott személy (általában intézményvezető, gyermekjóléti csoport vezetője, koordinátor) végzi a módszertani feladatot.

A módszertani feladatok ellátására nem jellemző, hogy külső szakembereket foglalkoztatnak, hanem az intézményekben alkalmazott szakemberek nyújtanak esetenként segítséget. De előfordul, hogy megbízási szerződéssel tanácsadót vonnak be a speciális feladatok ellátására. A szakma-orientált csoportok szakemberei ezen feladatokon túl a régiós találkozókön előadóként is részt vesznek

Az intézmények, a fenntartók többsége a módszertani normatíván felül is támogatja anyagilag ezt a tevékenységet.

A tárgyi feltételekben a kijelölés óta több helyen történt pozitív változás. Voltak, akik új, tágasabb helyre költöztek. Néhány intézményben növelték a használatukra adott helyiségek számát, konferenciaterem használatát biztosítják, felújították az eddig használt épületrészt, átalakításokkal tették szebbé, funkciójában kielégítőbbé az épületrészt. Több szolgálatnál vásároltak saját számítógépet, fénymásolót, fax készüléket, videolejátszót, TV-készüléket, e-mail vagy Internet csatlakozási lehetőséget a pályázati összegből.

A személyi feltételek kialakításában a módszertani gyermekjóléti szolgálatok lehetőségeikhez mérten követik a 15/1998. (IV 30.) NM rendelet 1. számú melléklete létszám-irányszámait. Az ellátandó gyermekszámra vetítve 50-100% munkatársi létszámot biztosítanak.

A módszertani vezető munkatárs személyében több helyen történt, történik változás.

A legtöbb rendelkeznek olyan szakértői névsorral, mely a megye területén található speciális szakterületen dolgozók nevét tartalmazza. A területet erről Hírlevelükön keresztül tájékoztatták.

Az ajánlásban szerepel, hogy a különböző szervezeti formában működő szakemberekből szakmai munkacsoportok alakuljanak. Többen jelezték, hogy túl korai az időpont – és kevés a tapasztalatuk – ahhoz, hogy a különböző szervezeti formában jól működő szakembereket hasonló módon dolgozó kollégák számára biztonsággal ajánlják. Az anyagi források sem tették lehetővé a szakértői munka kiszélesítését.

Az intézményekben történő személyi változások miatt nem minden esetben tudják azt biztosítani, hogy a módszertani feladatokat ellátó munkatársak végzettsége megfeleljen a jogszabályi előírásnak. A legtöbb esetben a munkatárs több mint egy éves gyermekjóléti szolgálatnál szerzett szakmai tapasztalattal rendelkezik.

Módszertani feladatok

A módszertani intézmények fontos feladatuknak tartják a legfrissebb szakmai-tudományos ismeretek, az alapellátásban kialakult, mintaként ismertethető eljárások, modellek figyelemmel kísérését. Ezeket főként régiós találkozókön közvetítik a terület felé.

Az egyik intézménynél az évek óta működő pár- és családterápiás csoport szolgáltatásait vehetik térítésmentesen igénybe a megye gyermekjóléti szolgálatai. A másik esetben pedig a jelzőrendszeri esetkonferenciákön való részvételt biztosítják megyei szinten. Van arra is példa, hogy a családgondozás folyamatához tartozó elméleti és gyakorlati ismereteket dolgozzák fel a területi találkozókön.

Szakkönyvtárat hoztak létre, amit folyamatosan bővítenék. A szakmai folyóiratokban megjelent írásokat, pályázati lehetőségeket, képzéseket, továbbképzések témáját, időpontját

régiós, megyei találkozók alkalmával juttatják el a területre. Többen bekapcsolódtak az Internetes rendszerbe.

Nagyon jó formája a szakmai anyagok és legfontosabb információk egybegyűjtésének, és terjesztésének a „Hírlevél”, ami a rendszeresen megjelenő módszertani kiadvány.

Szakmai anyagot többek között a következő témákban állítottak össze és juttatták el a megye gyermekjóléti szolgálatainak:

- esetleírás, kutatási témákban elkészült tanulmányok gyűjteménye,
- a gyermekjóléti szolgálat protokollja, valamint MANKÓ című anyag, amely a családgondozói munkához ad útmutatót,
- a helyettes szülői feladatokról, az utcai szociális munkáról és az iskolai gyermekvédelmi felelősök tevékenységéről,
- az általuk szervezett rendszerszemléletű családgondozásról szóló továbbképzéshez tartozó segédanyag, szakirodalom-gyűjteménnyel,
- a gyermekbántalmazással kapcsolatos szakirodalmat,
- a gondozási-nevelési terv vázlatának elkészítése.

A szakmai anyagok területre juttatása postán történik, melynek költsége jelentős.

Az elmúlt időszak arra volt elegendő, hogy felmérés készüljön a térség gyermekjóléttel, gyermekvédelemmel kapcsolatos helyzetéről, speciális szükségleteiről, problémáiról. Szinte valamennyi módszertani intézmény felmérte a területéhez tartozó gyermekjóléti szolgálatok személyi, tárgyi és szakmai feltételeit. Vannak megyére és régiókra jellemző problémák. Ezeket a területi munka alkalmával, személyes beszélgetéssel és kérdőíves módszerrel térképezték fel. A következő évek feladata, hogy vizsgálat, kutatás során derítsék fel a problémák kialakulásának okait és segítsék a megoldási módok keresését.

Kezdeményezések születtek annak érdekében, hogy a megyék által alkotott régiók ezt közösen végezzék el, vizsgálataikat, kutatásaikat koordinálják.

Voltak, akik felmérést készítettek:

- a lakosság foglalkoztatottságáról és a főbb veszélyeztetettség mutatókról,
- a gyámhivatallal közösen végzett célvizsgálat észlelő- és jelzőrendszer működéséről,
- az iskolakerülés okairól, kezelési módjainak megismerése,
- a veszélyeztetett gyermekekről,
- a szabadidő eltöltéséhez a 10-18 év közötti fiatalok igényeiről.

Kistérségi illetve megyei szintű megoldási lehetőséget dolgoztak ki, pl. általános iskolát be nem fejezett fiatalok helyzetéről, illetve a pszichológiai szolgáltatás hiányát mérték fel kistérségeken.

Az egyik megyében szakemberekkel közösen négy felmérést végeztek: a gyermekjóléti szolgáltatás társulás keretében történő ellátásáról, önálló családgondozók munka és életkörülményeiről, az iskolai szociális munka lehetőségeiről, valamint a nyilvántartási és adminisztrációs rendszer vizsgálatáról.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok az elmúlt időszakban részt vettek szakmai anyagok kidolgozásában, így pl. a jelzőrendszer működése, az esetmegbeszélés formái és a társulások szolgáltatás minimuma, valamint több témában születtek konszenzusos szakmai állásfoglalások.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok csaknem minden területükhöz tartozó gyermekjóléti szolgálattal személyesen vették fel a kapcsolatot. Fontos tudni azt, hogy egy megyében átlagban 60-70 szolgálat van.

Jellemző, hogy a szakmai munka jelentős része kistérségekben folyik. Erre egy-egy intézményként működő nagyobb település gyermekjóléti szolgálatát nyerték meg, amely a környező települések gyermekjóléti szolgálatait összefogva szakmai műhelyként működik.

A módszertani feladatokat ellátó gyermekjóléti szolgálat szakmai irányításával egy-egy részfeladatot is megoldanak. Több esetben ezért a munkáért díjazást is kapnak.

A kistérségi meghatározott időpontokban és szakmai program alapján találkoznak. Az aktualitásokon kívül a régiós találkozásokon jellemzően egyazon témakört futtatnak körbe, amit az első vagy az előző találkozás során határoznak meg.

A legnagyobb igény konzultációkra és esetmegbeszélésekre van.

Jól bevált munkamódszer az „Ötletbörze”, ahol a résztvevők elmondják, hogy náluk az adott problémára, felvetésre milyen megoldási módokat találtak ki.

Sikeres kezdeményezés, hogy a kistérségi találkozások helyszíne mindig változik, és ezekre a települési jegyzőt, a régió szakembereit, és társintézmények képviselőit is meghívják, amivel a szolgálat a gyermekvédelem presztízsét emeli az adott településen.

Egyre többen számolnak be, hogy spontán kezdeményezések is kialakulnak a régió belül, keresik egymást a családgondozók.

A találkozások rendszeressége általában havi egy alkalom, ami a kis-régiókat figyelembe véve, intézményi szinten havi 4-6 találkozást is jelenthet.

A szakmai műhelyeken megismerték egymást a területen dolgozók, s ezáltal szakmai kapcsolataik szélesedtek. Ezzel elsősorban az egyszemélyes szolgálatok elszigeteltségét tudták csökkenteni.

Minden módszertani intézmény kiemelt feladatának tartja a szakmai találkozók, tapasztalatcserék, módszertani tanácsadások, konzultációs lehetőségek biztosítását. Az adatok azt mutatják, hogy a módszertani feladatok hangsúlyát erre a területre helyezték az intézmények, mivel ez a személyes kapcsolatok kialakításának és az információ-cserének a leghatékonyabb formája. A témák sokszínűsége igen jellemző:

- az egyszemélyes gyermekjóléti szolgálatok és a társulások speciális kérdései, problémái,

- adminisztráció, statisztika, adatvédelem,
- gyermekjóléti feladatok roma családoknál,
- a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálatok együttműködése,
- a helyettes szülői hálózat,
- a gyermekjóléti szolgálat belső szabályzatai,
- a jelzőrendszer működtetése,
- a védelemben vételhez kapcsolódó feladatok,
- az egyéni gondozási-nevelési terv,
- pályázatírás,
- drog, drog prevenció, drogos gyermekek kezelése,
- segítő beszélgetés,
- kompetenciahatárok.

Sok esetben a megyei „kistérségi” találkozókra túl – kérésre -az adott településre elmennek, a helyszínen nyújtanak segítséget.

Tapasztalatcserét szinte valamennyi intézmény biztosít az érdeklődő kollégák részére. Alkalmanként akár 1-2 órát, akár egy egész napot el lehet tölteni a módszertani szolgálatban, egy-egy módszertani munkatárs mellett, előzetes egyeztetéssel. A telefonon való elérhetőséget minden szolgálat biztosítja, amit nagyon sok esetben vesznek igénybe a területről.

A legtöbb szolgálat esetében történtek lépések annak érdekében, hogy a módszertani gyermekjóléti szolgálat felvegye a kapcsolatot a megyében található család- és gyermekvédelmi intézményekkel, a szociális ellátórendszer tagjaival és a civil szektor szervezeteivel (pedagógiai intézet, közigazgatási hivatal, védőnői szakszolgálat,

nagycsaládosok egyesülete területi gyermekvédelmi szakszolgálat). Több intézménynél találkoztunk azzal, hogy a szakmai napok, konferenciák alkalmával más területek képviselőit is meghívják, így ennek keretében is lehetőség nyílik az adott terület szakembereivel történő együttműködésre. Arra is van példa, hogy az adott témában – pl. adatvédelmi nap, a roma lakosság helyzete, a gyermekjogok és azok védelme – elismert szakembereket hívják meg. Voltak, akik a gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátórendszer, valamint a hatósági ügyintézés szakmai együttműködésének segítése érdekében a területükhöz tartozó gyámhivatali körzetben szakmai találkozót szerveztek a TEGYESZ, a városi gyámhivatalok és a gyermekjóléti szolgálatok részvételével.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok mindegyike dokumentációs központként is működik. Gyűjti az illetékességi területén megjelenő gyermekvédelmi vonatkozású dokumentumokat, szakkönyvtárat hozott létre, információs anyagokat gyűjt lehetőség szerint. Rendszeresen fejleszti jogszabály-gyűjteményét.

Többen rendelkeznek szakkönyvtárukról címlistával, amit a területre is eljuttattak. A szakkönyvtárból történő kölcsönzés több helyen megoldott.

CD jogtárral minden módszertani gyermekjóléti szolgálat rendelkezik, kérés esetén adott jogszabályt a területre meg tudja küldeni az érdeklődő intézmény, családgondozó számára.

Ketten szakmai videótárat is létrehozta.

Az egyik intézményben a munkatársak idegennyelv-tudását hasznosítva külföldi szakmai folyóiratból magyarra fordítanak cikkeket, tanulmányokat, s ezek a könyvtárban megtalálhatók.

Továbbképzési feladatok

Felsorolni is sok lenne, hogy a módszertani gyermekjóléti szolgálatok hány egyetemmel, főiskolával tartanak szakmai kapcsolatot, fogadnak hallgatókat, adnak részükre szakmai anyagot. Társintézményekként a módszertani gyermekjóléti szolgálat viszonylag kevés felkérést kaptak előadások megtartására.

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok mindegyike szervezett továbbképzéseket, főként önálló családgondozók, és újonnan belépő kollégák részére. Amennyiben kistérségi találkozó keretében történt a továbbképzés, a részvételi arány igen magas volt. A továbbképzések főbb témái:

- a családgondozás módszertana,
- a szociális munka elmélete és gyakorlata,
- adminisztráció, nyilvántartási rendszer, etikai, adatvédelmi kérdések,
- rendszerszemléletű családgondozás,
- gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök képzése,
- az észlelő-jelzőrendszer működtetése,
- alapvető ismeretek az intézmény működtetéséről (kötségvetés, gazdálkodás, munkavédelem...),
- helyettes szülői képzés, speciális nemzetiségi kérdések,
- esetmegbeszélő csoportok szervezése, jelentősége, dokumentálása,
- iskolai szociális munka,
- gyermekbántalmazás.

Ellenőrzési feladatok

A módszertani gyermekjóléti szolgálatok az illetékes fenntartó, működést engedélyező jegyző felkérésére is készítettek szakvéleményt más gyermekjóléti szolgálatok működéséről.

A megyei gyámhivatal felkérésére a módszertani gyermekjóléti szolgálatok részt vesznek az állami és a nem állami gyermekjóléti szolgálatok ellenőrzésében, szakmai munkájának értékelésében.

Igen nagyfokú eltérést mutat, hogy melyik gyámhivatal hány alkalommal vonta be ellenőrzésébe a módszertani gyermekjóléti szolgálatot. Volt megye, ahol 60 esetben készített szakmai helyzetértékelést a módszertani gyermekjóléti szolgálat, s volt, ahol még csak ismerkedő látogatáson vettek részt együtt.

Szakmailag mindenképpen támogatható az a megoldás, amit több megyében alkalmaznak, hogy az ellenőrzés során mind a gyámhivatal szakreferense, mind a módszertani munkatárs találkozik a település jegyzőjével, s közösen tájékoztatják az ellenőrzésen tapasztaltakról.

Van, ahol külön történik a szakmai vizsgálat, előfordul, hogy többszöri látogatás során.

Általánosnak mondható, hogy az első ellenőrzés alkalmával, a helyzetfelméréshez az intézetünk által kiadott szempontsort használják. Természetesen arra is van példa, hogy ez az anyag alapként szolgál egy közösen átdolgozott szempontsorhoz. Ahol a helyzetértékelés megtörtént, ott a módszertani gyermekjóléti szolgálatot a gyámhivatal adott szakmai kérdés feltárására kérheti fel.

Több megyében a gyámhivatal szakreferense és a módszertani szolgálat ellenőrzésbe vont munkatársa ettől eltérő munkamódszert alakított ki. Hatékonyak ítélik azt a módszert, hogy a hatósági ellenőrzést megelőzően meglátogatják, illetve konzultációs lehetőségeket biztosítanak az adott gyermekjóléti szolgálatnak. Így lehetőség van a hiányosságok pótlására, a felmerült problémák esetleges rendezésére.

Találkoztunk olyan munkaformával, ahol az ellenőrzésre kijelölt szolgálathoz a látogatás előtt a gyámhivatal szakreferense kiküld egy adatlapot, amely az adott gyermekjóléti szolgálat tevékenységéről átfogó képet nyújt. Az ellenőrzés során az adatlapból nyert információk alapján tud a szolgálat a működésében tapasztalható szakmai hiányosságokra reagálni. Ezt a kérdőívet a gyámhivatali szakreferense és a módszertani gyermekjóléti szolgálat szakmai vezetője állította össze, és félévente aktualizálja.

Több módszertani gyermekjóléti szolgálat jelezte, hogy az átfogó helyzetfelmérések elkészülte után – a gyámhivatallal egyeztetve – az ellenőrzések során kiemelten egy adott szakmai kérdést vizsgálnak meg.

A NCSSZI a módszertani gyermekjóléti szolgálatokkal közösen, a tapasztalatok alapján 2001. kiemelt szakmai feladatának a védelembe vételhez kapcsolódó gondozási-nevelési terv áttekintését tekinti.

Az ellenőrzésen legtöbb esetben a gyámhivatal szakreferense és a módszertani munkatársa egy időben végzi. Az ellenőrzést a szakreferens vezeti, a szakmai kérdések kifejtése a módszertani munkatárs feladata. Alapvető hiányosságok esetén egy újabb, egyeztetett időpontban a módszertani munkatárs folytatja a helyzetfelmérést.

A módszertani gyermekjóléti szolgálat szakmai véleményt, feljegyzést készít az ellenőrzésbe vont gyermekjóléti szolgálatról, amit adott határidőn belül eljuttat a gyámhivatal részére.

A módszertani gyermekjóléti szolgálat által készített feljegyzés formájáról és tartalmáról a legtöbb esetben nem készült megállapodás. A monitorozás során a módszertani gyermekjóléti szolgálatoktól elkértünk egy-egy, az ellenőrzésekről készült feljegyzést. Ezek sokszínűségét tapasztalva megbeszéltük velük, hogy adott esetben a régiófelelőssel közösen gondolják át, mi az a legfontosabb tartalmi rész, aminek a feljegyzésben szerepelnie kell. Az

a tapasztalatunk, hogy ezek többnyire tényleírást tartalmaznak, és azok a fontos szakmai észrevételek, tanácsok, megoldási módok, amik elhangoznak ugyan, legtöbb esetben mégsem szerepelnek a feljegyzésben.

A gyámhivatal jegyzőkönyvébe a módszertani gyermekjóléti szolgálat által készített feljegyzés többféle módon jelenik meg.

- változtatás nélkül, mellékletként szerepel,
- a szakreferens beépíti saját jegyzőkönyvébe, és mellékletként csatolja,
- a szakreferens beépíti saját jegyzőkönyvébe, a szolgálatnak a módszertani küldi meg a feljegyzést.

A közös látogatásról a gyámhivatal által készített jegyzőkönyvből a módszertani gyermekjóléti szolgálat szinte minden esetben kap másolatot.

Összegzés

Megítélésünk szerint a módszertani gyermekjóléti szolgálatok az első évben – ha olykor különböző színvonalon is -, teljesítették alapvető feladatukat:

- Hálózatot építettek ki, mely a folyamatos szakmai segítségnyújtás bázisa.
- Mindennapos elérhetőséget biztosítottak.
- Továbbképzéseket szerveztek, találkozási lehetőséget biztosítottak az újonnan belépők és más alapvégzettséggel rendelkező családgondozók, munkatársak részére.
- Közös szakmai nyelv kialakítására törekedtek.
- Alapos helyzetfelméréssel folyamatos és célirányos szakmai munkát alapoztak meg.
- Az ellenőrzésben való részvétel segítette munkájukat. Tájékozódtak, megtapasztalták milyen hiányosságok vannak a területen, jó ötleteket, megoldási módokat ismerhettek meg, amire megyei és régiós munkájukban építhetnek.

A monitorozás során nyert tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a módszertani feladatokkal megbízott gyermekjóléti szolgálatok nem egységes szakmai színvonalon látják el megbízatásukat. A régiók kialakításával lehetőség adódik számukra, hogy kisebb közösségekben, a mások által alkalmazott, jól bevált módszereket megismerjék, a rájuk jellemző specialitásokat megosszák a többiekkel, együtt keressenek megoldást az őket érintő és érdeklő kérdésre, hogy járjanak egymás rendezvényeire, közös projekteket dolgozzanak ki, kutatásokban vegyenek részt, közösen pályázzanak. Örömmel mondhatjuk el, hogy egynémely régió ebből a szempontból kifejezetten jól működik.

Az országos találkozók is alkalmat nyújtanak arra, hogy képet kapjanak egymás munkájáról és a szakmát leginkább érintő kérdésekre megoldási módokat dolgozzanak ki.

Úgy látjuk, hogy feladataik ellátásában a szakmai elkötelezettség hajtja őket, céljuk a szakma színvonalának emelése, a területen többnyire nagyon magukra hagyott családgondozók segítése.

Reméljük, hogy ehhez a megfelelő segítséget és elismerést megkapják.